

Ця книга присвячена життю та діяльності одного із провідних фундаторів оперного мистецтва у Донбасі - народного артиста України, голови відділення національного товариства театральних діячів Донбасу, професор Донецької державної консерваторії ім. С. С. Прокоф'єва - Петра Єпіфановича Ончула.

Життєвий і творчий шлях видатного співака та майстра оперного мистецтва не тільки Донбасу, але й усієї України стане до пригоди всім тим, хто любить оперне мистецтво, мистецтво співу взагалі, особливо молодим виконавцям, студентам, тощо. Це справжній життєпис сходження до вершин майстерності і разом з тим самовідданого служіння своєму народові.

Г. А. ШТЕЙН

ПІСНІ ДУШІ МОЄЇ

Народний артист України
Петро Ончул

В хаті у Ончулів пізно вночі палало світло. Баба Бобичка, як скажена підвелася з ліжка. «Ой, Господи! Царице небесна, поможи!»- хрестячись і молячись, позіхаючи, повторювала вона. Швидко одягнувшись, вхопивши в обидві руки якісь причандали, побігла до сусідньої Ончулової хати.

У селі Коритному всі знали, що так, як вона, ніхто не може допомогти жінці, яка тяжко страждала, а іноді і вмирала, пускаючи на світ дитину. Та у кого стара Мотря тільки не була бабцею-повитухою! Серед жінок у селі ходила чутка, що ніхто краще Мотрі, не перев'яже пупка новонародженій дитині. Цьому її навчила ще її бабця, які всі називали у селі бабуся Атена. Її всі поважали, дуже частенько радилися з нею. Вона була кароока, висока на зріст, худорлява, начебто суха, але з дуже красивим обличчям, руки її були красиві: жили на руках говорили про старість. У свої вісімдесят вісім літ вона зовсім не посивіла, на перший погляд, їй ніколи не можна було дати стільки років. Треба було бачити за роботою коли молилася за дитину, заплющувала очі і здавалася начебто якоюсь святою. І чимось була схожа на святих жінок, яких малювали на іконах, а коли бралась за якесь домашнє діло, то ставала такою моторною, що тількино встигай дивитися за нею. Все своє життя вона віддала дітям, своїм і чужим. Найскладнішим було для неї запитання: «Скільки у вас, бабцю, Атено, було

дітей»? У відповідь вона тільки посміхалася і на душі у неї ставало тепліше. Про неї ходили легенди: вона повертає жінок з того світу та й дітей-немовлят рятує. Було на її віку і таке: у молодій Ганнусі, що жила на краю села, туди аж у бік полонин, маленький Андрусь сильно вдарив у голівочку Орисечку, Ганнуся схопила манюню, у якої вже встигли посиніти губоньки, завернула її у ковдру, та й побігла до старої Атени. Забігла тремтячи з криком і слізьми: «Рятуйте мені, бабцю Атено, дитину люблю». Не гаючи ані хвилини, стара Алена схопила якийсь рушник, вмочила його в густо заварений чай і почала швидко розтирати тем'ячко маленької Орисечки густим, настоящим, аж почорнілим чаєм. Заливаючись слізьми, Ганнуся тільки встигла сказати бабці Атені, що скоїлось. Але їй багато пояснювати не треба було: своє діло вона знала чітко. Через декілька хвилин вона передала у руки Ганнусі Орисечку, яка начебто повернулася з того світу. Молодичка не повірила своїм очам. Ганнуся, як божевільна від щастя цілувала натружені руки старої Атени. Гіркі сльози щастя котилися по її щоках. Вона виросла у цьому селі без матері: та померла, коли їй було всього чотири роки, а батько пішов геть з села, та й ніхто досі не знає, де він подівся. Отож залишилися вони удвох із старшою сестричкою, якій було в ту пору аж одинадцять років. Звідкіля ж їй було знати, що робити з дитиною у лиху годину?

Чоловік її - Сень-найманець - від зорі до зорі тяжко працював, а єдину доньку Орисечку любив безмірно. Бувало, прийде дуже стомлений з роботи, їсти не може і не хоче, а дитину візьме на руки і міцно-міцно притискує до свого серця.

Якщо стара Атена була занадто говірка, то її дочка Мотря, якій вже давно перевалило за шістдесят п'ять, була мовчазна, з неї важко було вирвати слово. «Вона уся пішла в батька», - говорила Атена. Невеличка на зріст, уся посивіла, вдумлива та завжди заклопотана, вона, наче великий мудрець, вирішувала не поспішаючи людські прикрощі, горе, примхи. Але в одному вона була схожа на свою матір - вона завжди йшла на поміч людям, чудово знала всі секрети народної мудрості. І цим вона начеб-то повторила ще й свою бабцю, яку добре пам'ятала і любила. У Мотрі була блискуча пам'ять. Вона пам'ятала і своє життя, і життя свого рідного села, історія якого налічувала більше, ніж п'ятсот років. Бувало зберуться люди, і поведе Мотря свою оповідь про минувшину, про мужніх вояків, про Сагайдачного, про Мазепу, про Федьковича, про Ольгу Кобилянську, про славного Довбуша, про Лук'яна Кобилицю та його брата, народних месників, які підняли народ на повстання проти поневолювачів. Зростаючи серед розкішної природи Карпатських гір, оточена сім'єю, в якій свято шанували народну пісню,

народні легенди, перекази, в яких відгукувались на кривду і несправедливість, дівчинка вже з раннього дитинства відзначалася надзвичайною вразливістю, витонченістю душі і потягом до всього красивого, сильного, волелюбного.

Вона не могла пройти повз людське нещастя, і тим самим начебто повторила свою матір Атену. Все село знало і таке: Даруся Міцулова народила двійню - двох хлопчиків, але тільки-но народившись, як почали вмирати. Її чоловік Мирослав, впав на коліна перед Мотрею, благаючи її врятувати малюків. Мотря наказала йому негайно забити молоду кобилку, витягнути з неї трибуху та й посадити туди двох немовлят. Буквально через декілька хвилин у немовлят почали червоніти губоньки. Мирослав усе життя мріяв про те, щоб народився син: до того були все дочки та й дочки, а тепер - два сини. Побачивши це диво, Мирослав трохи не збожеволів. Від радості він гірко заплакав, а потім низько вклонився Мотрі до землі. «Будуть жити життя довге твої малюки,» - повторювала Мотря. «Чим я можу вам віддячити, бабцю?» - запитував Мирослав, заглядаючи Мотрі у вічі. У цю хвилину Мотря відчувала себе найшасливішою. Та ні про які подяки Мотря зараз і не думала. Вона з дитинства звикла робити людям добро.

А тепер вона бігла до вавітної Фрунзи - молодшої невістки Ончулів, якій сьогодні настав строк по-

дарувати своємулюбому Єпіфану дитину.. Коли Бобичка заскочила в Ончулову хату, вона почула важкий стогін Фрунзи. Молода жінка лежала у ліжку напівжива. Єпіфан ходив з кутка в запічок, начебто неприкаяний. Широко розплющивши очі і побачивши Мотрю, почала тяжко дихати і простягати до неї руки, як до своєї рятівниці. Через декілька хвилин вона почала голосити, весь час повторюючи слова «Ой мамо! Ой мамо!» Але це продовжувалось недовго - десь з півгодини. Згодом почали відходити води, і ось серед цієї ночі роздався голос народженої дитини». «Ох і голоска», - зауважила стара Бобичка . «Може, співаком буде», - продовжувала стверджувати Мотря. А дитина тим часом, продовжувала гучніше і гучніше плакати.

Надворі стояв грудень, останні дні тисяча дев'ятсот тридцять шостого року.

Злий, розгніваний вітер розганяв білі пухкі сніжинки. Він погрозливо пощипував кожну людину, яка від холоду не йшла, а бігла вулицею села. Віхола кружляла, як у танці, замітаючи за собою не засніжені ще й досі стежини, заносючи пожовкле листя, сміття. Бліді зорі похмуро і грізно дивилися з неба на людей, які начебто раділи, що люди від такого холоду не йшли, а бігли, рятуючись від колючого, пронизливого вітру. Чорногора, де колись були трови і лови, уся засніжена, і тільки діл стояв

чорно-чорний.

Трохи заспокоївшись, Єпіфан почував себе найщасливішим на світі половчанином, але разом з тим, відчував себе винуватим, бо знав, що причинив біль та муки його коханій Фрунзі. Підкидав дрова у плиту, боячись, що по самому ранку буде ще холодніше. Здавалось, що він нібито боїться, щоб не замерзло його немовля. Адже від цього дня він став батьком. Йому й самому не вірилося, що від цього дня він носить горде і почесне ім'я - «Батько». Це додавало йому сили, це примушувало його стати більш відповідальнішим за свою долю, за долю своєї дитини, врешті-решт, тепер уже за долю своєї сім'ї. Зараз воно лежало біля своєї матусі, вперше у своєму житті наївшись досхочу материнського молочка.

Через декілька днів уся родина Ончулів зустрічала новий тисяча дев'ятсот тридцять сьомий рік. Фрунза та Єпіфан сиділи за святковим новорічним столом, а поблизу - у люльці, лежав їх малесенький син, якого вони не знали ще і як назвати. Фрунза наполягала, щоб назвати дитину Вілієм, а Єпіфан - Петром. Довго сперечалися молоді між собою, а потім все-таки вирішили назвати і Вілієм і Петром. Треба було бачити, якими добрими, щасливими очима дивилася молода Фрунза на свого первістка.

Надворі у перший день нового року стояла справжня зима, сніг опушив гілки дерев так, що зда-

валось, ніби ти потрапив у якийсь казковий світ. Світило ясне сонечко, і від його променів сніг ставав наче блискучо золотистим.

Чутка про те, що у Ончулів народився син, розійшлася по всьому селу. «Дуже голосно плаче, - говорила Фрунза, - голосистим буде», - сповіщала вона своїм односельцям.

Наступав Марків день, розігри гуляли по Немічу. Фрунза не могла надивитися на свого синочка. Вона весь час чомусь співала і думала про те, щоб її син був щасливим. Фрунза була справді гарна. Сніжнобілява, а до того великі, як сталь, сяючі очі. Стать її була гнучка і струнка, отже, була справді гарна, в тій хвили навіть дуже гарна. Вона була правдива і чесна, працююча і скромна, соромлива і лагідна, з нахилом до роздумів. Вона ніколи не втрачала почуття людської гідності, чарувала своєю зовнішністю і своєю вдачею. Вона була струнка, як смерека, як мальва, очі у неї були тихі, блискучі, ішла ритмічним повільним кроком. Середнього зросту, з м'яким, як шовк волоссям, мала на собі скромну ріклю, що не стісняла її рухів, що так пасувала її молодій статі; на око ніжна, таїла в собі силу та вабила до себе, мов музика, гармонією жіночності. Принадним був її внутрішній світ. Внутрішнє життя Фрунзи з її природним пориванням до радості і щастя, інтимними почуттями, які хотілося довірити насамперед тому, хто

збудив їх. Єпіфан говорив, що вона була чесна дівчина, про яку жодна душа злого слово не сказала. Фрунза, працювита й лагідна, відрізнялась від інших сільських дівчат благородством, скромністю і щирим серцем. Вона знала стільки прерізних робіт, про які іншим дівчатам у селі й не снилося. Здавалося б, що їй легко здобути особисте щастя. Вона була такою ж працювитою, як і її чоловік Єпіфан. У важкому трудовому житті вона завжди покірно йшла поруч з ним.

Минув час. Надворі стояла справжня зима. Високо над головою на небі висів місяць, як сяюча тарілка, і здавалось, що ця тарілка ось-ось упаде на землю. Маленького Петрика полюбило усе село. Коли влітку у свята всі збиралися біля річки Бережниця, малі діти тягнули за собою і маленького Петрика. Манюня, невеличкий на зріст, він, як колобочок, плентався за діточками і дорослими. У три роки він уже голосно співав разом з іншими сільськими дітлахами. Та так намагався виводити мелодію пісні, що люди аж вдивлялися в нього. А Єпіфан при цьому пишався своїм сином. «Заждіть, люди добрі. - говорив він, - нехай тільки-но підросте, куплю йому бандуру або скрипку. Нехай вчиться грати й батька веселить».

До війни усе старе село Коритне, наче помолодшало. Люди жили у мирі та злагоді. Дітей вчили поважати старих людей змалечку, зустрічаючи їх,

вклонятися та говорити добрі слова і побажання. Старі люди знали кожну дитину у селі і на дитячі привітання відповідали ласкою й добрими побажаннями.

Навесні тисяча дев'ятсот сорок першого року, ліс, який оточував Коритне, лежав замкнений у собі і вдоволений. Сиві маси мряк висіли в чудернацьких формах над ним, місцями ясніше і темніше, і силувалися розвести неприємні тінки його глибини. Ліс неприємно чорнів із темряви осінньої ночі, що надходила проти глухої стернини і, закутуючись ще раз більше в густу темінь, мов радувався порожнечі запустілих піль.

Петрику не виповнилося ще й три з половиною роки, як почалася війна.

Вже в перші дні війни Єпіфан сам добровільно пішов на фронт. Про своє рішення він сказав Фрунзі рано-вранці у неділю. Бідна жінка аж затремтіла вся, сльози покотилися рікою. Вона не могла вимовити жодного слова. Наче уся оніміла. Побачивши, що Фрунза побіліла, начебто стіна, Єпіфан ніжно-ніжно притулив її до свого серця і поцілував у заплакані очі. Увесь світ перевернувся водночас у Фрунзи. Вона відчувала, що серце ось-ось вискочить із грудей. Сумно стало на душі у молодій жінки. Узявши на руки малого Петрика, міцно-міцно притулила до свого серця та гірко заплакала.

Минали дні, минали ночі... Від Єпіфана не було

ніяких вістей. Хтось говорив, що ніби частина заго-
ну, у якій був Єпіфан, потрапила до німців у полон і
знаходиться десь на румунській території. Якийсь
жах затаївся у Фрунзиній душі. Вона все перебрала у
своїй пам'яті. Її хоча і знали під ім'ям Фрунза, проте
мала і друге ім'я - Ольга /Ольга Михайлівна/. Але так
її ніхто не називав. Вона народилася тут, у цьому
селі, тоді Вилавчому 15 березня 1915 року - (трохи
пізніше село було перейменовано у Коритне). Сім'я
її була не бідною: коней у них було чимало. У сім'ї її
всі любили і поважали. У батьків було всього шес-
теро дітей - чотири брати і дві сестри. Адріан - кра-
сивий, ніжний, співучий: чудовий тенор, сіроокий, зав-
жди чомусь задумливий і трохи печальний. У сім'ї
любили та шанували кароокого Віктора - блискучого
баритона, завжди якогось зажурливого, але без-
мірно доброго і щедрого. Артемізія - чорнява і зав-
жди усміхнена, наче сонцем зігріта, закохана у лю-
дей, у рідну буковинську природу, у своїх рідних і
близьких. Вона була улюбленою дочкою у сім'ї. Вона
також чудово співала у церковному хорі. Її ніжний, со-
лов'їний голосочок можна було чути / впізнати / се-
ред багатьох голосів хору. Зараз Ольга згадала все.
В голові у неї; як у калейдоскопі, все пронеслось, все
пробігло, як уві сні. Вона на мить заплющила очі. Їй
аж потеплішало на душі від спогадів про своїх рідних
та близьких. А ще більше вона була стривожена тим,

що навіть боялась говорити своїм рідним: після того, як вона росталася зі своїм Єпіфаном, вона залишилася вагітною, на третьому місяці. Навіть і мамці про це ані слова не сказала. Мати не знає - не хвилюється, а як дізнається - буде тяжко страждати та й нічим не допоможе. «Нехай дізнається трошки пізніше», - думала вона про себе. Адже Єпіфан знав, що вона чекає дитину, що дуже хотів, щоб дівчинка народилося. Та й коли розставалися, він сказав їй пошепки: «Бережи себе та й дітей». Вона розуміла, що він, її Єпіфан, дуже хоче ще дитину - донечку.

Весна тисяча дев'ятсот сорок другого року у Вилавчому була дуже ранньою та холодною. Сніг, як новісіньке срібло, блищав на сонці. Старий дід Іван, який вже протягом багатьох років був найкращим знавцем погоди у Вилавчому і вмів її прогнозувати, останніми днями м'яв у руці землю та й сам не міг зосередитися та відповісти на запитання стосовно погоди, коли його запитували щодо приводу приходу справжньої весни. Люди села, в основному старі жінки та діти, скаржилися, що погано себе почувають, що сама погода несе їм щось недобре. Почувала себе погано і Фрунза. Вона дуже застудилася. Останніми днями вона чула, хтось говорив у селі, що німців погнали на захід. Але точно ніхто не знав, що робиться у світі. Штефан Веренька вирішив: треба негайно кіньми дібратися до Чернівців або податися у рай-

центр. Там про все можна точно довідатися. Він був худорлявий, але такий кремезний, дотепний, його цікавило все і всі. Якщо в селі хтось хотів довідатися про будь - яку інформацію, не треба було далеко ходити: Штефан Веренька раніше за всіх все знав. Про намір Штефана їхати підводами до Чернівців жінка його і слухати не хотіла, бо розуміла, що це дуже небезпечно. Вона усім казала, що нізащо не відпустить його.

Тим часом невеличкий загін полонених українських солдат непомітно перейшов Прут і опинився на румунській території. Серед них був і Єпіфан Ончул. Він був неголений, худий, що впізнати його практично було неможливо. Колись, до війни, він був принакний зовні : високий вус чорний, а сам білий та синьоокий, гордовитий, сповнений власної гідності, він найбільше любив волю і незалежність. У молодості йому не сиділося вдома, його весь час кудись манило, йому хотілося побачити світ. Неспокійний характер Єпіфана був через його вдачу: одна неспокійна, тужлива, пуста, палка, друга - вразлива, горда і щаслива. Єпіфан Ончул від природи спокійна і лагідна людина з предивно ніжним почуттям і добротливе не-сміливим серцем. Це працюючий хлібороб і люблячий батько. Радісних хвилин у його житті було дуже мало . Добре знаючи, що чоловік без праці нічого не вартий, він усе життя важко працював, щоб придбати землю. Нарешті це йому до війни вдалося. Тепер

у його хаті був достаток, у селі Єпіфана називали добрим господарем та поважали. Але війна...

Єпіфан був високий на зріст, вищий за свого брата, але ніжно збудований, як мати, з лиця подобав також на неї, і був би гарний, коли б не його безустанно заблуканий погляд, що має у собі щось зимне й неуспокоєне.

Тепер обличчя Єпіфана було сіре, як земля. Серце його боліло все сильніше і сильніше з кожним днем. Ночами він прокидався у холодному поту від страшеного крику дитини. Він намагався розпізнати голос дитини. Прокинувшись, він ще довго не міг заспокоїтися, крик та плач дитини супроводжував його ще довго. Тільки-но учора йому снівся його батько Петро Климентійович Ончул, який бив його з усього розмаху по обличчю, почав його душити з усієї сили, приговорюючи і дорікаючи його такими словами: «Ончули ніколи в житті нікого не зраджували. Вони завжди були зразковими чоловіками, ніжними, але вимогливими батьками. «Що ти робиш, сину мій?!» - Єпіфан аж здригнувся від жаху. У нього почала боліти голова, стискалося серце... Декілька днів тому йому снілася Фрунза, уся в сльозах, з двома маленькими діточками на руках, яка весь час кудись бігла, ховаючи своїх їх від страхіття війни. Йому стало так боляче на душі, так прикро, що він підвівся з ліжка, вхопивши голову в обидві руки, довго-довго сидів мовчки, аж поки гіркі сльози не покотилися з його

очей.

Взагалі, рід Ончулів був дуже примітний у Сто-рожинецькому повіті. Єпіфан, або його ще називали Піфаній Петрович, був названий на честь свого діда. Брат Єпіфана Адріан Петрович, чудово співав, був прекрасним тенором. У нього була закохана двоюрідна сестра Фрунзи. Але він помер дуже рано. У 1940 році його забрали «руські». І де і він після того подівся, ніхто й досі не знає. Тільки залишився у пам'яті людській, як людина з ніжним ласкавим голосом, дуже співучим.

Дід батька Єпіфана був старостою у селі, був дуже знаменитою людиною і, перш за все, співучою. Другий брат діда Єпіфана був митрополитом. Він мав дистамент, а це означало, що він може їхати у по-возці, зіпряженій чотирма кіньми. В їх сім'ї був чудовий хор. Увечері, після напруженого робочого дня, бувало, збереться уся родина й починають чудово співати. Співали старовинні українські народні пісні, румунські, гуцульські, буковинські. Дуже часто до Ончулів приходили сусіди, щоб послухати пісні, а інші, щоб разом з ними поспівати. Взагалі вони вважалися заможними та поважними людьми у повіті, мали аж дві стайні.

Про маленького Петра вилавчани говорили завжди з погордою: «Оце Ончулишин хлопчик співає». Особливо любила його слухати бабця, батькова мати.

Коли тільки-но почує, що маленький Петрик співає, задере голову як гуска і довго вслухається у мелодію пісні. Вона пишалася ним, хоча мала ще багато внуків. Чомусь запав він їй у саме серце. Вона не один раз казала своєму синові: «Згадаєш мене коли - небудь, Піфаній, оцей Петрик твоєю погордою буде. Співає, як соловейко, від кого тільки-но навчився так чудово співати?!»

У тисяча дев'ятсот сорок третьому у Вилавчому було дуже голодно. Усю худобу німці перегнали до себе; хліба ніхто не засівав, борошна не було, трава повисихала ще на початку червня, бо пекуче сонце цього року повипалювало все, що тільки могло, річка Бережниця і та висохла. А попереду ще був липень. У лісі, який був неподалік, не було чого збирати. До війни в ньому були всякі ягоди, гриби. Тепер можна було де-не-де знайти дику грушу або дику яблуню. Городини зовсім не вродило в селі цього року, та її ніхто й не саджав. Мати Єпіфана мала колись багато майна, але у свій час все порозпродавала. А тепер про те багатство залишився лише спомин.

На початку сорок четвертого року Штефан Веренька приніс у село звістку про те, що німці відступають, бо розгромлені під Москвою та Сталінградом. Та й це було видно по всьому: навесні гнали полонених німців через Сторожинецький повіт. Голодні, обідрані німці простягали до вилавчан руки і просили :

«Дай, мамко, мамалиги».

Від Єпіфана не було ніяких вістей. Два роки тому Фрунза народила ще одного хлопчика, якого назвали Климентієм. Спочатку малий хлопчисько дуже хворів: та й звідки йому не хворіти, як змалечку дитину не було чим годувати, хіба що мати дістане десь якогось борошна, наварить каші, приготує узвару, нагодує, напоїть дитину - та й слава Богу. І так кожного дня боліла у Фрунзи голова, чим діточок годувати, чим напоїти, бо діти плакали-хотіли їсти.

Фрунза давно вже звиклася з тою думкою, що Єпіфана нема на світі. Їй чомусь здавалося, що його нема в живих уже давно. А якби був живий, то давно б уже відгукнувся. Раніше, ще два роки тому, вона зайде до себе в кімнату, щоб ніхто не бачив, тихенько, щоб ніхто не чув, наплачеться собі. Єдиною втіхою для неї були її синочки-соколята, яких вона ніжно-ніжно пригортала до свого серця і цілувала. Петрик з самого дитинства заглядав у вічі матері і ніжно-ніжно, по-дитячому, співчував їй. А як підріс, то й допомагати став матусі: інколи сидить собі, як ангелок, і доглядає за своїм братиком Кльоньєю. Він так любив його з дитинства, що той ніколи не виходив у нього з голови, тяжко страждав, коли брат захворіє. В дитинстві одне без одного і дня не могли прожити. Петрик дуже пильно доглядав за своїм братиком.

На все життя запам'ятали брати бажаний та

щасливий День Перемоги. Скільки було радості, скільки сліз! Вночі вилавчани, як по команді, всі вийшли на вулиці села. Один одного обнімали, цілували, поздоровляли з великим святом. Фрунза тихо ридала, вона чомусь вважала, що її Єпіфан загинув і ніхто ніколи не дізнається, де його могилка. Десь далеко, в кінці села, хтось стріляв у повітря: це був своєрідний салют Перемоги. Наступного дня усі сільчани зібралися у церкві, щоб відслужити молебінь по загиблих, щоб запалити на їх пам'ять свічки, щоб відслужити панахиду. Серед них була у церкві і Фрунза зі своїми діточками. Вперше в житті вона прилюдно розгубилася: хотіла запалити свічку, а рука не підводиться. Як їй бідній було важко на душі! Як їй бідній далі жити на світі?! Маленький Петрик, гарнесенько та красиво одягнений, примостився біля людей, що співали у церковному хорі, й почав і собі голосно співати, виводячи мотив старовинної церковної пісні. Його голосочок звучав ніжно, тонесенько, дивуючи всіх присутніх у церкві. Дехто з людей аж обертався.

Сьогодні Фрунза проходила повз церкви. Підходячи до колодязя, що у центрі села, згадала епізод зі свого життя: коли зустрічалася з Єпіфаном, то ніяк не могла повірити у його чесність і порядність, не завжди чомусь вірила його словам. Тоді вона згадала, що їй казала її бабця: великий гріх хлопцеві брехати, коли вони обидва знаходяться біля колодязя.

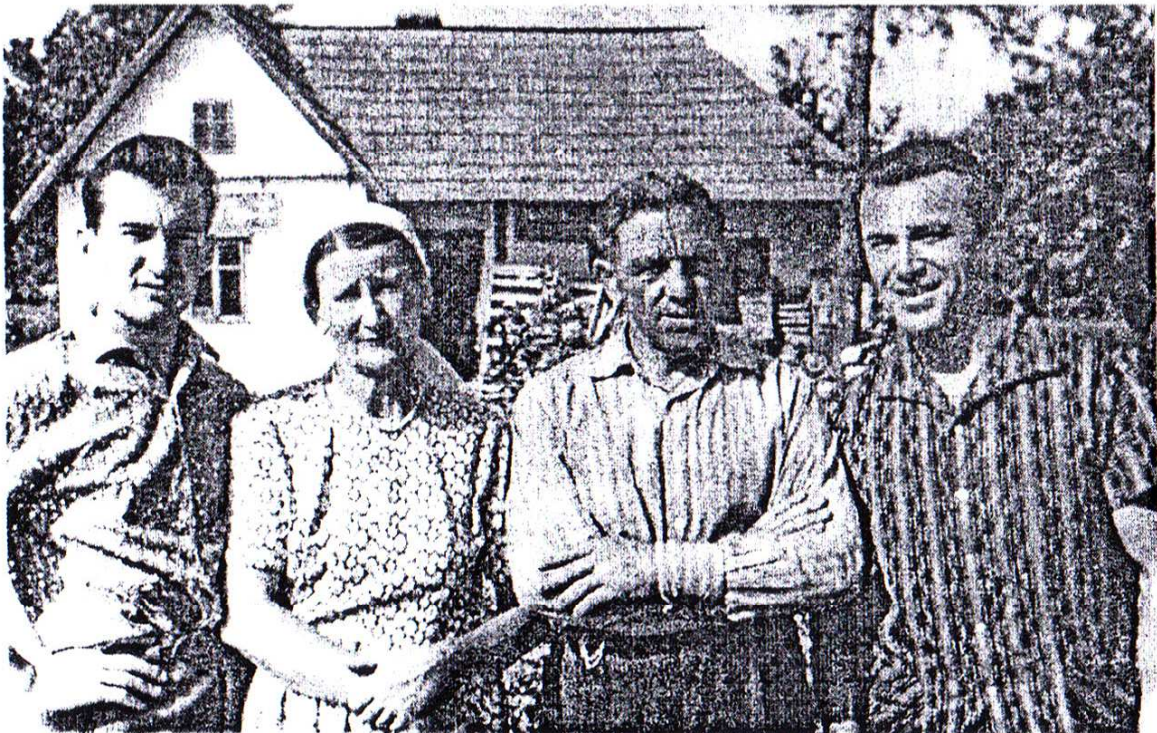
Тоді вона про це попередила Єпіфана. У той вечір Єпіфан говорив їй ніжні слова, що вона на мить забула про все на світі, Саме тут він признався своїй Фрунзі, що безмежно любить її, вірно любитиме все життя, якщо стане вона його дружиною. Тоді Фрунза повірила йому. А як могло бути інакше?!

Зараз у Фрунзи була одна турбота в житті : жити заради своїх діточок. Особливо серце її боліло за меншенького - Климентія. Він був дуже талановитим хлопцем. Будучи п'ятнадцятирічним юнаком, дуже захворів на грип, не вилежав як слід, отримав ускладнення, особливо це позначилося на горлі. Незважаючи на всі заходи та лікування, Климентій згодом перестав зовсім ходити, і , здавалось, що це назавжди. Але якою треба було бути мужньою людиною , щоб перебороти свою тяжку хворобу? ! Щоденні заняття спортом, застосування народних засобів - все це дало йому можливість стати на ноги. У кінці 1959 року він вступає до Чернівецького музичного училища, вчиться наполегливо. Його одразу помітили викладачі. Вміле поєднання таланту, обдарованості і велике бажання досягти поставленої мети, давали йому можливість здійснювати усе задумане. Він мав чудовий ніжний голос - баритон, особливо блискучо співав народні пісні, тонко передаючи людські почуття, світосприймання, жаль, тугу... Він знав напам'ять сотні українських, румунських, російських на-

родних пісень, різні їх обробки. Йому на все життя запала в душу старовинна українська народна пісня.

Після закінчення Чернівецького музичного училища, отримавши направлення на роботу, він знову тяжко захворів на серце. Почалися довгі дні поневірянь по лікарнях. Але мужній дух Климентія, його прагнення вчитися далі переборює все. Після тривалої і напруженої підготовки він стає студентом диригентського відділення Львівської державної консерваторії. Меж не було радості Климентія, коли побачив себе у списку зарахованих до Львівської консерваторії. Йому спочатку чомусь хотілося від радості сміятися, потім - плакати, щось розпирало його душу. Він потрапив у клас доцента Л. Бобир. І це додавало йому сил і бадьорості, натхнення, віри у завтрашній день. Але радість його була недовгою. Десь у середині осені Климентію ураз стало з серцем погано. І на допомогу прийшов Дмитро Михайлович Гнатюк: порадив йому звернутися за допомогою до Миколи Михайловича Амосова, та й не тільки порадив, а сам домовився особисто з Миколою Михайловичем про зустріч. Академік уважно і старанно вислухав його, познайомився з його історією хвороби, проконсультував. У тисяча дев'ятсот шістдесят сьомому році М.М. Амосов прийняв рішення замінити йому аортальний клапан. А вже на початку тисяча дев'ятсот шістдесят восьмого року про-

фесор Цукерман, дуже відомий кардіолог - хірург, приймає рішення зробити Климентію операцію на серці. Дізнавшись про це Петро був настільки схвилюваний, що він не знаходив собі місця, йому так боляче було за свого меншого братика. Він готовий був зробити все заради нього, що йому тільки б запропонували. Прокидався вночі, довго - довго не міг заснути: те, що спіткало його лютого Кльоню, примушувало ще і ще раз перебирати в пам'яті ті зустрічі, які послала йому доля в його житті. Особливо він пригадував відомих лікарів, з якими зустрічався, які підходили після його концертів, вітали, пропонували свою допомогу, у разі потреби, дарували йому свої візитні картки, дякували за його «божественний голос». Це не один раз було у Москві, в Криму, на Кав-

Родина Ончулів 1961 р.

казі, за кордоном... Цієї весни він не міг співати, він вимушений був просити директора театру, щоб дозволив йому передчасну відпустку.

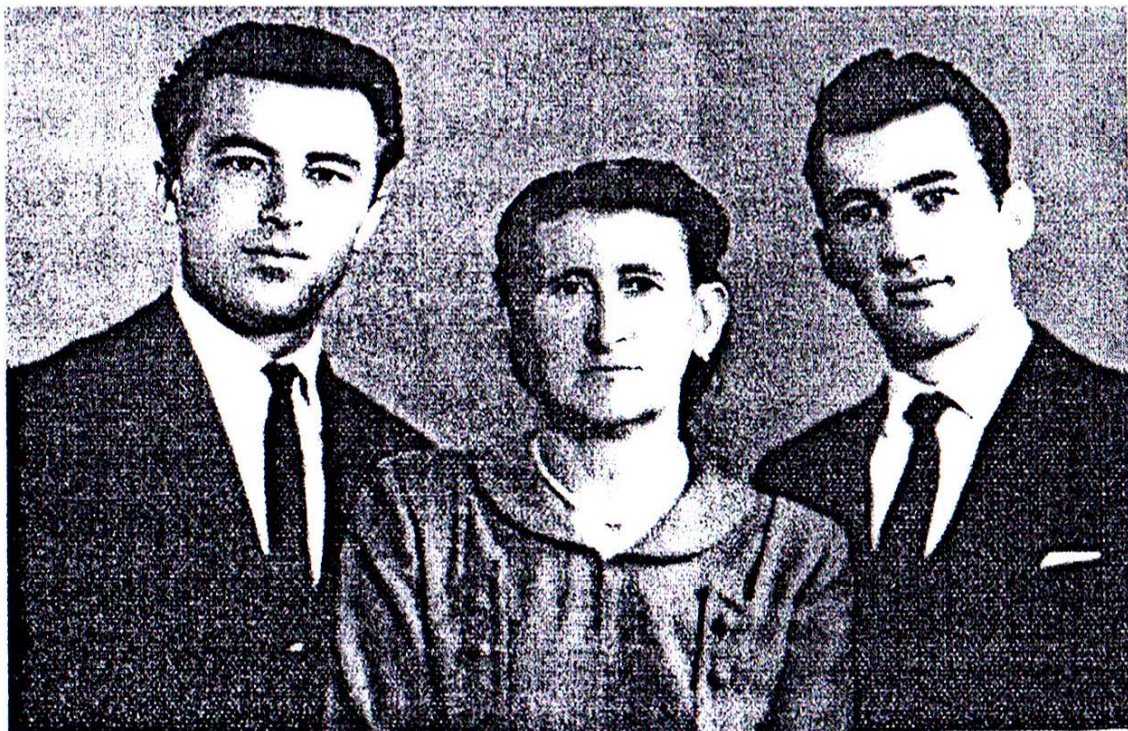
Йому хотілося поговорити з матір'ю, зустрітися з братом, допомогти йому морально та матеріально. На той час він був уже спроможний, хоча у самого була сім'я, діти. Він довго перебирав у своїй пам'яті, він думав про ті обставини, про той час, коли його Климентій почав хворіти. Він не один раз звинувачував і себе. Йому пригадалися ті дні, ті часи, коли в дитинстві вони з братом були, як одне ціле, один без одного не могли бути і жодного дня, жодної хвилини. Скільки разів він захищав свого меншого брата? Климентій дуже любив свого старшого брата Петра і пишався ним, він з погордою розповідав усім про нього, про його чудовий і неповторний голос. У Петра були святі почуття до свого єдиного брата, такі, що він готовий був сам віддати йому своє серце, навіть не задумуючись. В останній час у нього з'явилося якесь почуття побоювання за життя Климентія. Відверто про це він міг говорити лише зі своєю дружиною Людмилою. З матір'ю про це не можна було говорити, він не насмілювався навіть рот розкривати про здоров'я Климентія. Він боявся, що серце материнське не витримає, дізнавшись усю правду.. Вона і так останнім часом стала якась мовчазна, задумлива.

Він чомусь згадав, що у тисяча дев'ятсот сорок шостому році, коли йому виповнилося десять років, саме у цей рік, село Вилавче відзначало своє п'ятисотріччя. Яке це було свято! Незважаючи на післявоєнну бідність, вилавчани один одного пригощали смачними стравами, один одного поздоровляли зі святом. На свято приїхали видатні письменники та діячі культури із Києва, Львова, Чернівців та інших міст і сіл. Тоді ж громада вирішила, що село Вилавче треба перейменувати у село Коритне. Перейменування села Вилавче у Коритне сталося лише у тисяча дев'ятсот сорок дев'ятому році. Але село це мало свою славу історією.

У тисяча дев'ятсот п'ятдесят четвертому році хлопців з Коритного почали забирати до лав Радянської Армії. Викликали до військкомату Петра: «Давай документи, твій час іти служити в армію». А документів немає, довелось їх розшукувати. Це дало йому можливість виявити, що його батько - Єпіфан Петрович - живий, має іншу сім'ю, живе в Румунії. У знайдених документах значилося два імені хлопця - Віллі та Петро. Він вирішив відстоювати своє ім'я - Петро. Скільки було клопоту, передати навіть не можливо: свідчили старі і малі, що називали і називають Петром.

Навесні тисяча дев'ятсот п'ятдесят четвертого року у сусідньому селі, що називалися Карапчів, побудували чудовий танцювальний майданчик. Тут зби-

ралися хлопці і дівчата із сусідніх сіл. Одного разу хлопці узяли з собою у Карапчів і Петра. Як же довго він готувався до цього, намазав волосся якоюсь мазюкою, яку хлопці йому дали та порадили намазати бріоліном, начистив чоботи. Саме в цей вечір він познайомився з чудовою дівчиною, яку звали Аврелія. Була вона стрункою, лагідною, на вигляд значно старшою за свої літа, була вона дуже розсудлива. Коли Петро поділився з нею своєю думкою стати столяром, вона засміялася: «Навіщо тобі те столярство, коли ти так чудово співаєш»? Тоді це здалося Петрові чимось нереальним. Тієї ж думки була й інша дівчина - Надя. Йому здавалось, що говорячи про це, Надя насміхалася над ним. Але дівчина виявилася настирною. Це саме вона знайшла чудового му-

Мати і сини 1961 р.

зиканта - Сандика Майєра, який блискуче грав на скрипці. Він послухав як співає Петро, і сказав впевнено : «Тобі, хлопче, треба обов'язково вчитися».

Сандику Майєру легко було про це говорити. Але як це здійснити? На допомогу прийшов Фрунзин двоюрідний брат. Він домовився з чудовим піаністом із Чернівецького музичного училища, щоб той прослухав Петра. Відомий піаніст об'їздив увесь світ. Це він акомпонував самому Вертинському. Його звали Олександр Маргуліс. Він звелів негайно подати Петрові документи до приймальної комісії. Коли всі документи були зібрані, Олександр Маргуліс повів Петра Ончула до директора Чернівецького музичного училища. У той час директором був Леонід Васильович Рум'янцев. При цьому він підкреслив: «Леоніде

**брат Климентій
Ончул 1967 р.**

Васильовичу, мені здається, що до нас прийшов надзвичайний талант». Рум'янцев трішечки прищунив очі, кинув на нього свій проникливий погляд. Трохи задумався. Через деякий час дуже офіційно сказав: «Я чекаю вас завтра о десятій годині ранку». Вперше в житті Петро не спав усю ніч, в голові переплуталось все: і мелодії, і

слова. Йому хотілося співати на весь голос. Він про себе проспівував то одну, то другу пісню. Не було такої можливості вийти десь та й заспівати.. Якийсь внутрішній голос йому підказував: «Треба співати старовинну українську народну пісню «Дивлюсь я на небо, та й думку гадаю». Весь час він перебирав у своїй пам'яті слова цієї пісні, створював образи пісні, то уявляв себе нелітаючим соколом, то уявляв собі, як би він сам летів по просторах, якби Господь дав йому крила, то враз виникав у його безмежній уяві образ шукача кращої людської долі. Але, перед усе, в його уяві виникав образ мужньої та сильної духом людини, образ шукача звичайного людського щастя.

Наступного дня рано - вранці Петро гарненько одягнений, у прекрасному настрої. Відчувалося, що юнак готовий вступити у запеклу боротьбу з претендентами на навчання у Чернівецькому музичному училищі. Без чверті на десяту Петро вже стояв біля дверей Леоніда Васильовича Рум'янцева. Але секретарка директора училища попередила, що, мабуть, директор сьогодні буде дуже зайнятий, бо у нього в кабінеті вже більше, ніж півгодини знаходиться начальник Чернівецького обласного управління культури Дідик. Через десять хвилин секретар запросила його увійти до кабінету директора. «Ну - с, юначе, - сказав Дідик, - що Ви нам сьогодні заспіваете? Якийсь романс, арію з опери, або пісню народну?» -

продовжував він, роздивляючись хлопця. «Я хочу Вам заспівати українську народну пісню «Дивлюсь я на небо», - несміливо промовив юнак і почав співати. Коли пісня скінчилася, Дідик із задоволенням сказав : «Чудовий голос. Спасибі Вам за пісню!». Це по суті й визначило подальшу долю Петра Ончула.

Чернівецьке музичне училище стало для юнака великою школою мистецької майстерності.

Навчаючись на другому курсі, він випадково дізнався, що студенти старшокурсники ставлять оперу С.В. Рахманінова «Алеко». Навіть важко уявити собі, скільки довелось тоді Петру Ончулу вивчити, прочитати книжок про циганську долю, про звичаї циган, творів О.С. Пушкіна, книжок про С.В. Рахманінова, про постановку «Алеко» у різні часи, у різних театрах України, Росії та інших країн. Він вивчає біографії багатьох видатних авторів, які співали партію старого цигана. Постановниками цієї опери були самі студенти музичного училища. Петрові було дуже важко, бо він приїхав із села, не мав досвіду такого, який мали хлопці, що приїхали з міста. Але завдяки надзвичайній наполегливості Петро Ончул мав величезний успіх. Після «Алеко» його всі студенти почали називати «бас-кантанта».

Цей популярний твір сценічно у Чернівцях втілений вперше. його поставив колектив музичного училища, чим відзначив, а також гідно вшанував 160-

річний ювілей геніального російського поета О.С. Пушкіна. Оперу «Алеко» за сюжетом пушкінської поеми «Цигани» (лібрето В.Немировича-Данченка) написано дев'ятнадцятилітнім Сергієм Рахманіновим як свою дипломну роботу при закінченню консерваторії. Може тому вона припала так до серця юним виконавцям, учням музичного училища, які цією постановкою прекрасно склали іспит на свою творчу зрілість.

Вибір твору не можна не визнати дуже вдалим. В опері невелика кількість дійових осіб, вона відзначається певною камерністю масштабів, виразністю вокальних номерів романсно-аріозного типу. Тут солісти мали повну можливість розкрити своє обдарування і результати наполегливої праці. Але разом з тим, опера включає епізоди жанрового характеру - хори, лірично барвисті жіночі й запальні чоловічі танці, побудовані на циганському фольклорі. До роботи залучено великий колектив виконавців, це дало змогу включити до постановки всіх учнів. Опера С. Рахманінова є цілком оригінальною і відзначається високими стильовими й професіональними якостями. Полімелодизм, підкреслена експресія драматичних епізодів, напруженість інтонацій, ритм то зібрано - енергійний, то романтично-фантастичний - примхливий і мінливий, складною гармонізацією - все це ставило перед оркестром училища надзвичайно

відповідальні завдання. «Алеко» - стислий, гостро - конфліктний твір з глибоко і яскраво відтвореними людськими переживаннями, з яскравими психологічними характеристиками. Це давало можливість зосередити максимум уваги на якості виконання, дотримуватися важливого естетичного принципу: в невеликому досягти багато. Нарешті, вибір опери «Алеко» виправданий і тим, що С. Рахманінов - художник - реаліст, гідний продовжувач традицій Бородіна, Чайковського, Римського-Корсакова, автор щирої і простої музики, геніальний лірик, композитор, близький нам своєю музичною діяльністю. Велика заслуга С. Рахманінова - у винятково співучих, завжди світлих мелодіях. Як говорив академік Асаф'єв, «мелодика Рахманінова завжди стелиться, як стежка в полях, не прив'язана, не нав'язана». (До того ж в «Алеко» вона часто композитором, геніальним віршем Пушкіна). Збережені славні традиції реалізму в мистецтві ХХ століття, Рахманінов непримиренно боровся проти декадентства, проти космополітизму. Нагадаємо його такі слова: «Російські футуристи повернулися спиною до простої народної пісні своєї Вітчизни, мабуть, тому їхня творчість вимучена». Це справедливо не тільки у стосовно до російських футуристів, але й усяких інших. Вони стали відщепенцями, людьми без батьківщини - в надії, що зможуть стати інтернаціоналістами. Але в цьому

вони помиляються: і з цього погляду опера «Алеко»-блискучий матеріал для правильного виховання учнів. В училищі розповідають, як учень П.Ончул півтора року тому прийшов до Чернівців у гуцульських постолах. І ось уже перед нами розпочався шлях артиста. Приємний, інтонаційно чистий, співучий бас-кантанте найкраще пасує до елегійної розповіді старого цигана, витриманого в баладнооповідному тоні. Сценічне втілення образу стоїть нижче його вокальної інтерпретації, але ця складна справа не дається відразу і безперечне обдарування, помножене на наполегливу працю, відкриють широкий шлях і перед П.Ончулом.

Успіх «Алеко» був настільки великий, що студенти музичного училища вже зразу взялися за підготовку «Запорожця за Дунаєм» Гулака - Артемовського, де Петру довелося співати Карася.

Але треба буде заробляти гроші. Жити було дуже важко. Петро Ончул починає працювати у Чернівецькій державній філармонії.

А покищо Чернівецьке музичне училище... До Чернівців приїхала на гастролі пересувна Московська опера. До цього оперний спів доводилося Петру слухати лише в грамзапису, а тепер почув, як співають зі сцени «Травіату». Захопився і вирішив стати оперним співаком. Завершив навчання в училищі і з наміром стати оперним співаком вступає до Львів-

Сцена із опери «Але́ко» 1959 р.

ської консерваторії. А менший брат - Климентій - після закінчення середньої школи цього ж року вступає до Чернівецького музичного училища.

Ось так і живе, наповнена співом родина Ончулів: хлопці навчаються професійному співу, а мати-Ольга Михайлівна, її брати і сестра співають у церковному хорі.

У Львівській консерваторії Петру Ончулу поталанило: він навчається у класі народного артиста Радянського Союзу Павла Кармелюка усі п'ять років. Це була чудова людина, вмілий педагог. Він відкриває працелюбному своєму учневі премудрості та таємниці складного оперного мистецтва, прищеплює усвідомлену любов до народної пісні. П.Кармелюк не просто вчив свого учня, а, як батько, вихову-

вав громадянина. Він приїздив навіть у Коритне, щоб познайомитися з матір'ю Петра - Ольгою Михайлівною, запросив меншого брата до консерваторії. Сам Петро Ончул вважає, що йому надзвичайно поталанило: було у кого вчитися і було чому вчитися. Студент відвідував усі вистави, на яких співав його вчитель. Це було своєрідне продовження занять. Знавці оперного співу стверджують, що Ончул перевершив свого талановитого вчителя, взявши у нього задушевну манеру виконання українських і російських народних пісень.

**Травень 1959 р.
опера «Алеко»**

**Львів. 1964р.
Лемківські мелодії**

КАРМАЛЮК Павло Петрович

(нар.24.12.1907/ 6.01.1908) в селі Осовці, нині Коростишевського району Житомирської області - радянський співак (баритон). Народний артист СРСР / 1960 /. Член КПРС з 1950 року. У 1941 році закінчив Київську консерваторію по класу співу у Д.Г. Євтушенко. З 1944 року соліст Львівського Театру опери і балету; з 1950 викладач по класу сольного співу у Львівській консерваторії (з 1970 професор). Кармалюк має красивий голос бархатного тембру. Його виконання відрізняється великою музичністю і старанністю відшліфованості партії, яку він виконує. Основні партії: Грязной /«Царская невеста»/, «Євгеній Онегін, Елецкий, Князь Ігор, Демон, Ріголетто, Скарпіа, Амонасро, Тоніо, Жермон, Ренато /»Бал-Москарад/, Фігаро; Остап / «Тарас Бульба» / Лисенка /«Богдан Хмельницький» Данькевича/. Олег Кошовий / «Молода гвардія»,/. Гурман / «Украдене щастя» Мейтуса/, Максим / «Заграва»-'Зарево» Кос-Анатольського /, та інші. Виступає як камерний співак.

Літ. Сусловський О.М. Митці Львова, Львів, 1959.

Мати Ольга Михайлівна 25.05.1985р.

Брати й сестри Ончули 1964 р.

Рідня Ончул с. Коритне 1985 р.

З якою теплою і щирістю згадує Петро Ончул про свого вчителя - Павла Петровича Кармалюка:

Пролетіли літа, як хвилі на морі, і тільки zostалися спогади про рідну мені людину, про вчителя, батька, наставника і надзвичайну особистість в українському мистецтві, про національну гордість українського народу. Оперний, концертно-камерний співак, народний артист України, професор Львівської консерваторії, голова обласної Спілки театральних діячів. Мабуть тільки Україна може народжувати і дарувати людям такий видатний талант як Павло Петрович Кармалюк.

Я дуже щасливий і дякую Богові, що мав можливість вчитися у видатного українського співака, котрий був мені не тільки вчителем, але й батьком. Моє навчання проходило дуже легко, адже те, як показував і чому вчив Павло Петрович, неможливо було не розуміти.

Його незабутня кантилена, краса тембру, висока позиція, прекрасна опора звуку назавжди врізалися у мою пам'ять. Своїм учням, особливо баритонам, я розказую про Павла Петровича. У мене є фондовий запис «Прологу» із опери «Паяци» у виконанні Павла Петровича. І я дав цей запис у фонотеку Донецької консерваторії. Так що ми тут також слухаємо голос Павла Петровича.

Народний артист Павло Петрович Кармалюк належить до видатних майстрів вокального мистецтва України. Понад сорок років його голос звучав зі сцени оперних театрів, по радіо і телебаченню. Це ціла епоха в українському оперному мистецтві і в вокальній школі.

Свою любов, свої почуття я виражаю до людини, котру я ніколи не забуду.

У кожного в житті своя історія.
У мене теж своя - ось така:
Шестидесяті, Львів, консерваторія
І клас професора Павла Кармалюка.
Я ж - хлоп з Карпат, тамуючи дихання,

Був зачарований і голосом співця,
вмінням мислити, стремлінням передати
Великий досвід Майстра, мудреця.

А потім був Донецьк - шахтарське місто,
Академічний оперний театр.
За 30 років служби він звання
Народного діждався. Це ж не жарт.

А роки йшли... Вже нині й сам - професор.
Чимало учнів йдуть за мною вслід.
Та не втрачають свого інтересу
До вчителя, бо він - дороговказ, він - гід.

І серце радо б'ється так від того,
Що пам'ять про учителя живе,
Що ним прокладена в мистецький світ дорога
До щастя і до слави приведе.

Хай не згаса довіку слава Майстра -
Квітучої України співака!
Хай буде людям на добро, на щастя
Крилата пісня від Кармалюка!

Студентські роки линуť швидко. І ось після закінчення Львівської консерваторії Петро Ончул отримує запрошення до оперного театру міста Горького, потім була змога працювати в нинішньому Петербурзі. Та доля розпорядилася інакше. На гастролі до Львова приїхав Донецький театр опери і балету, послухали півака і запросили до себе в Донецьк. Двадцять восьмого серпня тисяча дев'ятсот шістдесят шостого року Петро Єпіфанович приїхав у Донецьк. Це було якраз на День шахтаря, він одразу написав матері листа: «Мамо, я потрапив у Париж». Прийнявши запрошення, переїхав у шахтарську столицю. Не помилився, бо потрапив у чудовий театр, де були прекрасні творчі сили, де знайшлися мудрі наставники й колеги. Зразу Петру Єпіфановичу доручили провідні партії у спектаклях. І що цікаво, опера «Травіата», яка кілька років тому наштовхнула його на думку пов'язати своє життя з оперним мистецтвом, і була його першим спектаклем. У цій опері він виконав партію Жермона. В цей же перший вечір на сцені співак почув із залу: «Браво, Ончул!». Шахтарська столиця дала високу оцінку співу артиста. Газета «Социалистический Донбас» писала про «великі можливості голосу співака - широкий діапазон, гнучкість, віртуозність завоювали симпатії донеччан.

Отак і залишився по сьогодні буковинець на

донецькій землі! “Шахтарською академією музики” - так назвали Донецький академічний театр опери і балету. Обличчя театру - його опери. Коли виїжджає на гастролі за межі області, то завжди не менше як п'ятнадцять назв гастрольних афіш манять глядачів.

Ще в студентські роки мріяв Петро Ончул, що настане такий день і час, коли розпочнеться сама найскладніша в житті оперного співака робота - це підготовка до прем'єри того чи іншого музичного твору. На заняттях у Львівській консерваторії чимало про це говорили викладачі, на це не один раз вказував і акцентував сам тоді ще доцент Павло Петрович Кармалюк.

І ось тут , у Донецькому театрі опери і балету настав цей час, коли треба було готуватись водночас не до одного спектаклю, а аж до декількох одразу. Головний режисер, заслужений діяч мистецтв УРСР Євген Кушаков, головний диригент, заслужений артист УРСР Ігор Лапцанич, головний художник, заслужений діяч мистецтв УРСР Борис Купенко розробили свою систему підготовки актора - співака до спектаклю. Спочатку - диригент виписує уроки - починається робота з концертмейстером /як правило, 30-40 уроків / в основному - місяць - на вивчення партії /дивлячись від розмірів партії/ . Диригент - режисери - постановочна група. Всі учасники спектаклю збираються в залі і разом із диригентом співа-

З дружиною Людкою 1969 р.

ють / починаються так звані співанки - «сп'євки»/. Таких співанок має бути, як правило, не менше восьми - десяти. Як співанки закінчені - тоді вивчений музичний матеріал показується режисеру, потім ідуть коректури з оркестром. На сцені під фортепіано йдуть прогони так звані, з уточненнями, де двері, де вихід.

Диригент бере потім дві - три співанки - тоді йдуть сценічні репетиції / Сидячі - оркестрові - чотири - п'ять репетицій . Після сидячих йдуть репетиції з оркестром і сценою.. Потім йдуть три-чотири прогони / у цю пору костюми та декорації мають бути готові, потім здача спектаклю , вже, на кінець - вистава /.

**Партія Ренса
із опери
«Дівчина із заходу»
1979 р.**

милися з творчими здобутками мистецької Донеччини. А увечері мільйони і мільйони глядачів отримали можливість бачити з голубих екранів цей виступ - бо це свято транслювалось по Українському телебаченню.

Театралізованому прологу свята передував традиційний обмін привітаннями, їх виголосили народний артист СРСР Олександр Мінківський - від митців столиці України і начальник управління культури виконкому Донецької обласної Ради депутатів трудящих, заслужений працівник культури УРСР В.П. Олійникова - від гостей. Кияни вручили своїм колегам по мистецтву букети барвистих квітів.

Особливо запам'ятався 1972 рік - п'ять днів на сцені Палацу культури «Україна» проводилося свято мистецтв Донецького краю, звідки до столиці приїхали із творчим звітом майстри мистецтв. П'ять днів з цієї сцени лунали пісні, що славили шахтарський край, безмежну любов його синів та дочок до рідної Вітчизни. Тисячі й тисячі киян із захопленням знайо-

**Лючія ді Лямермур
Р. Колесник і П. Ончул 1977 р.**

..На авансцені - заслужений артист республіки Георгій Лєсников і актриса Світлана Отченашенко. Звучить поетична розповідь про рідний край, його славних трударів - шахтарів, металургів, хіміків, хліборобів. Слово змінює пісня, а згодом і масовий танець. Сильне враження справляє композиційно цікаво побудований триптих, яким почали свій концерт митці Донецька. Зведений хор заспівує пісню композитора К. Листова, звучить «Революційний етюд» Ф.Шопена, який виконує лауреат Республіканського конкурсу піаністів Михайло Легоцький. Таких оригінальних, справді ефективних знахідок у концерті донеччан було чимало. А жанрова різно-

манітність, цікавий репертуар, до якого входили твори сучасних композиторів, класика, кращі зразки народної творчості і, головне, висока виконавська майстерність зробили творчий звіт митці в Донеччини подією в мистецькому житті Києва. Це хочеться одразу відзначити, попри окремі погрішності, що були і в його побудові, і в деяких виступах.

Справжніми майстрами вокалу показали себе солісти Донецького оперного театру заслужені артисти УРСР Раїса Колесник /вона співала «Казки Віденського лісу Й.Штрауса, Микола Момот /в його виконанні прозвучали українська народна пісня «Там, де Ятрань круто в'ється» та арія Турідду з опери «Сільська честь» П.Москанді /, Петро Ончул, познайомив з піснею «Шахтарський характер» Я.Френкеля, артисти Геннадій Калікін / арія Роберта з опери «Іоланта» П.Чайковського / і Лілія Правдіна / арія Еболи з опери «Дон Карлос» Д.Верді та лірична пісня «Якби я вміла вишивати» Н.Андрієвої/.

Ось що сказала народна артистка СРСР Лариса Руденко про донецьких співаків: -»Скажу відверто, - порадували мене мої земляки. Про кожного з них можна було б сказати чимало хороших слів. Хочеться відзначити насамперед їх чудові голосові дані, великий діапазон звучання, приємне темброве забарвлення. Кожному притаманна висока вокальна культура. Отже, театр шахтарського

**Дж. Верді «Ріголетто»
Р. Колесник і П. Ончул
1972 р.**

краю по праву може пишатися такими митцями».

Робота в театрі йшла настільки нестримно, що Петрові не доводилося помічати як біжить час.

Вдома була улюблена дружина, яка подарувала йому сина - Валентина. Лікар за освітою, лагідна, мила та приваблива жінка, вона сподобалась усім:

від цього Петрові було якось не по собі. Синові було усього два роки, як його батько отримав високе і почесне звання «Заслуженого артиста УРСР». Як батько, він був найщасливіший на світі. Після напруженої роботи в театрі, брав на руки свого сина і пильно-пильно вдивлявся йому в оченята, начебто розмовляючи з ним, а із вуст виривалися слова: «Сину, сину мій! Я тобі щасливу зичу долю... «Нам би ще донечку, - говорив він, - пригортаючи до свого серця дружину. Але у 1974 році народився ще один синок, якого Петро Єпіфанович любив також ніжно, як і сво-

го старшенького синочка. Він сподівався, що вони виростуть і підуть у життя батьковими шляхами - акторами стануть, а мати і слухати не хотіла - «Вони будуть лікарями, бо такі ніжні і доброзичливі до людей мої синочки, ким же їм бути, як не лікарями?!»

Коли тільки-но Петро Єпіфанович прийшов до театру - головний диригент і головний режисер пропонували акторам ролі, пам'ятаючи стару заповідь: «У хороших театрах ставлять вистави на співаків». А вже потім художня рада театру затверджує склад акторів - солістів тієї чи іншої опери. Потім проводять збори солістів, рішення приймає керівництво. Раніше у Донецькому театрі солісти мали усі права, тобто цех солістів - це ведучий цех. Хор і балет йшли далі, останніми.

Особливо усе змінилося в душі Петра Єпіфановича, коли його улюблений театр почав працювати над постановкою опери О.П.Бородіна «Князь Ігор». Треба було бачити, як усім серцем сприйняв він кожне

**Людмила і Петро Ончул
1996 р.**

слово режисера, головного диригента Ігоря Лацанича, до якого ставився з великою повагою, знання і думку якого високо цінував. На все життя запам'яталася йому перша вистава «Князя Ігоря»: Прозвучали останні такти - і музика начебто обірвалася. Тишу розірвали оплески і слова «Браво, Солов'яненко». І тут же слідом, також гаряче і схвильовано «Браво, Ончул! Браво! Народний артист Радянського Союзу Анатолій Солов'яненко - Володимир Ігорович, тепло посміхнувся «батькові» - князю Ігорю, якого у цей вечір співав Петро Ончул. Це була схвальна оцінка товариша по цеху, соратника за професією, який вміє оцінити майстерність співака та партнера.

Своїй рідній Буковині Петро Ончул зобов'язаний вмінням глибоко пройтися народними характерами, любов'ю до українських пісень. Співак народився і провів дитинство в селі Коритному серед вікових смерек та синьої далечини, де звуки тонким відлунням віддаються в горах та линуць далеко за горизонт.

У 1966 році ім'я П. Ончула вперше з'явилося на афішах Донецька. Нове ім'я запам'яталось - спочатку невиразними сценічними партіями, запам'яталися голос і пісні у яскраво індивідуальному виконанні. Ончул співав рідні мелодії з характерними для них проникливістю і чистотою. Український мелос ве-

**О. Бородін «Князь
Ігор» 1972 р.**

личний і ніжний водночас. Він розкриває характер нації, її дух, її історію. Минули роки і до Петра Єпіфановича Ончула прийшла майстерність, вміння досягнути душу образу, глибину характеру. Великі можливості голосу - діапазон, гнучкість, технічна віртуозність захопили симпатії донеччан.

За десять років роботи у театрі ним були створені образи - князя Ігоря в опері С.Бородіна та Скарпія у «Тосці» Дж. Пуччині, Ріголетто і Жермона в операх Дж.Верді, Микити у «Ярославі Мудром» Ю.Мейтуса, Миколи у «Наталці Полтавці» М.Лисенка. Партія Князя Ігоря, без сумніву - вдача співака. Мужньо і піднесено звучить у Ончула арія князя Ігоря. Створений ним образ сповнений величі, високого достоїнства, глибокої внутрішньої напруги.

Скарпія-барон, начальник таємної поліції, для якого жорстокість - природний стан буття. У Ончула в партії Скарпія любов до Тоски - крик душі. Та б'ється, тріпотить голос співака, виливаючись у високі інтонації, дзвенить безсила, але розлючена злоба. Потім несподівано проривається віра, як

промінь у безмірній чорноті душі Скарпіа.

Риголетто гнучка фігура із запалими грудьми, горбом, маскою, насмішника на обличчі, обрамленому рідкою рослинністю, та добрі, розумні очі - такий зовнішній портрет Риголетто. Цей образ - одна з найбільш цікавих сценічних робіт актора.

У галереї різноманітних людських портретів, створених артистом, є найомріяніші, яким він віддав усе сердечне тепло. Це образ людей із народу. Такий Микита з опери «Ярослав Мудрий», син страченого новгородського посадника, праведно гнівного, обеззброюючого привабливістю, душевною м'якістю та чистотою, захоплюючого прямою, непохитністю.

Під час гастролей у Донецьку народних артистів СРСР Євгенії Мірошніченко та Анатолія Солов'яненка Петру Ончулу довелося бути їх партнером. Уславлені співаки високо оцінили вокальну і сценічну майстерність заслуженого артиста УРСР П.Е.Ончула, а публіка гарячими оплесками заявила про визнання.

Заслуженого артиста УРСР Петра Ончула можна назвати людиною щасливою. Він у повній мірі пізнав щастя художника, зміст життя якого у творчості.

Більш за все Петра Ончула приваблювали опери Джузеппе Верді, бо він розумів добре, що співати у операх Д.Верді - велика честь і разом з тим відпо-

«Риголетто» 1976 р.

відальність, бо кожна головна партія у опері - це найскладніше у вокалі, у виконавській майстерності співака, бо від цієї майстерності залежить успіх опери в цілому. Якщо співак звертався із будь - якою пропозицією співати у Іншому театрі, то його перш за все запитували, а які партії ти співаєш у операх Дж.

Верді?! У Донецькому театрі опери і балету знову ставили «Травіату» - одну із найбільш відомих опер Джузеппе Верді. Чудова музика, гострий соціальний сюжет, цікаві глибоко музичні і драматичні характеристики образів відкривали перед постановником Б.А. Аксьоновим, диригентом А. Пресичем, художником А.Коноваленком, артистами, які зайняті у спектаклі, великі можливості. Як же ці можливості використані? Можливо, зрозуміло, сперечатися з приводу порушення у цій постановці традиційної камерності опери і навіть не погоджуватися з такими порушеннями. Але в іншому режисерське рішення спектаклю, інтерпретацію музики, художнє оформлення, без сумніву, заслуговують подяки.

Спектакль вийшов цільним, струнким. Він переконливо розкриває конфлікт і його соціальні витoki. Вдумлива режисерська робота особливо відчувається у другій /кульмінаційній / картині другої дії. Цілком виправдане тут прагнення нагнітання драматизму, який приводить до сильного емоційного вибуху.

Психологічно поглиблює спектакль лаконізм умовного оформлення. Цікаво використані скрябіньського принципу зв'язку освітлення з тональним звучанням партитури. Сцени любові, написані в бемольних тональностях, супроводжуються цілою гамою освітлених тонів: від яскравого сонячного / перше проміння чистого почуття / через ніжно - голубий / розквіт любові, / холодно-сталевий / погроза занепаду подій / до чорно - білого / безповоротно втраченого щастя /.

У сцені ображення Віолетти, написаній у дієзних тональностях, світовий екран палає роковим пурпурно-червоним кольором. Партію Віолетти виконує у спектаклі Р. Колесник. Приємний тембр голосу, технічна свобода вокалу і культура співу актриси сприяли створенню привабливого образу героїні опери. Дуже тонко розкриває Р. Колесник діалектику почуттів Віолетти. Скупими, чіткими штрихами окреслений образ Жермона Петром Ончулом. Актор має благородний тембр голосу, рівнозвучний у всьому

діапазону.

Чітко акомпанував солістам оркестр під керуванням головного диригента театру О.Пресича. У його трактовці кожна музична фраза звучала закінчено, розкриваючи мелодійне багатство музики Джузеппе Верді. Так писала газета «Социалистический Донбас» 17 січня 1967 року.

Справді, образ Жермона був для Петра Єпіфановича з одного боку, великим випробуванням у мистецтві, з другого - великою школою майстерності, спробою відтворювати складні життєві явища та переживання на сцені. До виконання цієї ролі, він, як завжди, багато готувався, перечитав чимало літератури, радився з талановитими майстрами сцени, прослухав чимало записів з виконанням ролі Жермона видатними майстрами мистецтв не тільки України, але й усього світу. Голова його була сповнена задумів щодо вдосконалення образу Жермона: перевіряв кожну інтонацію, кожен елемент ролі. Постійне незадоволення виконанням образу Жермона примушувало його шукати відповідей на численні запитання. І раз від разу образ Жермона у виконанні Петра Ончула ставав більш досконалим. Петро зрозумів таку істину: чим більше він вдосконалює образ свого героя, тим більше запитань постає перед ним. Доводилось ще і ще раз перечитувати книжки, цілі монографії про опери Верді різних

авторів, українських і зарубіжних. Найголовнішим для Петра Ончула залишалася поведінка Жермона на сцені. Як висловити його почуття, переживання? Де знайти силу передати тривогу його і розпач?! Все це вимагало від актора напружених пошуків, напруженої щоденної роботи. Іноді йому здавалося, що він сам уже перетворився у Жермона, що не може жити без свого героя. Подекуди він уявляв себе художником, який за допомогою пензля домальовує і домальовує свій образ, свій персонаж.

Навесні 1977 року труппа театру почала працювати над оперою Джузеппе Верді «Ріголетто». Театр готувався до гастролей у Ярославлі, Іваново. Для всіх було зрозумілим, що відтворення на оперній сцені творів великого італійського композитора Верді – свого роду екзамен на вокальну і сценічну майстерність. Щедрий мелодизм, реалістична спрямованість принесли його творам, всесвітню славу. І все це висуває перед постановниками та виконавцями серйозні професійні вимоги. Напружено розвивається дія у «Ріголетто». Гострі контрасти проявляють увесь спектакль, стають моментом драматургії.

Трагічна історія з життя придворного блазня насичується у постановці театру глибоким психологічним змістом. Виконавець головної ролі заслужений артист УРСР П. Ончул виразно розкриває

багатогранність характеру свого героя. Насмішкуватий, іронічний, розважаючий придворне суспільство таким постає Ріголетто на початку опери. Але вже іншим показує героя артист у сцені з Джільдою / народна артистка УРСР Раїса Колесник/ у другій дії. Перед нами ніжний, гаряче люблячий батько. Тривога за долю дочки, турбота про її щастя і благополуччя наповнює серце Ріголетто. Широко, вільно виконує співак італійську кантилену, намагається звучати до рельєфності музичної фрази. За мірою подальшого розвитку музичного образу, ми бачимо, як важко Ріголетто стримувати свої справжні почуття у ставленні до двору герцога, де панує брехня, неправда, лицемірство. Не в силах приховати це, Ріголетто скидає з себе маску блазня і виголошує викривальний монолог. На високому емоційному накалі проводить Ончул цю складну психологічну сцену.

І знову таки актору доводиться багато працювати перш ніж представити на суд глядачеві такий складний образ, як образ Ріголетто. По суті, найскладнішого образу важко знайти в музичній літературі. Яким зрілим майстром, яким тонким автором треба бути, щоб передати по суті образ одного героя і разом з тим образ героя, який має два обличчя. Петро Єпіфанович ніколи навіть і не думав, що робота над образом додасть йому стільки клопоту. Перш за все, треба було перечитати чимало літе-

ратури, треба було все пережити у своїй свідомості. Блазнів ніколи він не грав у своєму житті, ось роль батька доводилося грати не один раз. Хто підкаже, як не режисер, хто виправить, як не диригент. І от з цього часу і почалася велика, плідна і міцна дружба двох митців - згодом обидва стануть народними артистами України - Петро Ончул і Тарас Микитка. Остпнній був близький по духу Петру Єпіфановичу не через те, що він родом із Західної України, із Стрия, а через те, що їх поєднувала незвичайна працездатність, а ще й здебільшого любов до праці, зокрема творчої праці актора і диригента. Вони розуміли один одного з пів слова, як то кажуть. Бувало й таке, як тільки хоче Тарас Остапович щось сказати Петру Єпіфановичу, не встигне ще й рота розкрити, а той уже продовжує його думку.

Тисяча дев'яносто сімдесят сьомий рік був знаменний у житті талановитого актора. Коли йому запропонували роль брата Лючії ди Ламмермур-лорда Астона, Петро Єпіфанович з великим задоволенням узявся за її підготовку. Сталося так, що вивчив її дуже швидко, і, як йому було притаманно, почав глибоко осмислювати, як він тоді пояснив, «виношувати» у своїй свідомості. Про «Лючію ди Ламмермур» великий російський критик А. Сєров писав: Успіх автора ніколи не може бути без суттєвої причини, яка лежить у самих творах цього автора... Заволодіти масами

неможливо без глибокого внутрішнього достоїнства, без великого таланту, близького до геніальності. У той час пройшло майже півтора століття, як знаменитий Італійський маестро Гаetano Доницетті приніс у дирекцію Неаполітанського театру свою лірико-романтичну оперу за романом Вальтера Скотта «Лючія ди Ламмермур», а її музика і сьогодні хвилює слух і серце. Петро Єпіфанович настільки пройнявся змістом цієї опери, настільки Імпонував він йому, що водночас здавалося, що Доницетті створив партію брата Лючії - лорда Астона спеціально для заслуженого артиста УРСР Петра Ончула. Повне співпадіння за діапазоном, динамічним і тембральним показниками. Голос ллється насичено, вільно, красиво. Навіть притаманна Ончулові манера поведінки, стримана на сцені, вдало відповідає завданням ролі. Безумовно, образ лорда Астона - краща робота артиста в театрі.

Найбільш глибоким із сюжетів, покладених Джузеппе Верді на музику, він все-таки вважав «Ріголетто». Насправді, драма Віктора Гюго «Король розважається», яка складає основу опери, має хвилюючі драматичні епізоди, насичені глибокою психологічністю і напруженою динамічністю дій. Вона безжалісно розвінчує тих, хто, прикриваючись високими титулами, безпардонно, злочинно та легковажно розважається, граючись долями людей, розтоптуючи їх

честь та гідність.

Петро Ончул це одразу ж зрозумів, помітивши соціальну спрямованість, глибоко розкриваючи світ почуттів та переживань героїв. Він збагнув, що твір зітканий із яскравих співочих мелодій, який за більш ніж сто років обійшов усі оперні театри світу, користується незмінним та заслуженим успіхом у слухачів та глядачів. Успіх цього твору багато в чому визначили заслужений артист УРСР Петро Ончул /Риголетто/ та народна артистка України Раїса Колесник /Джильда /.

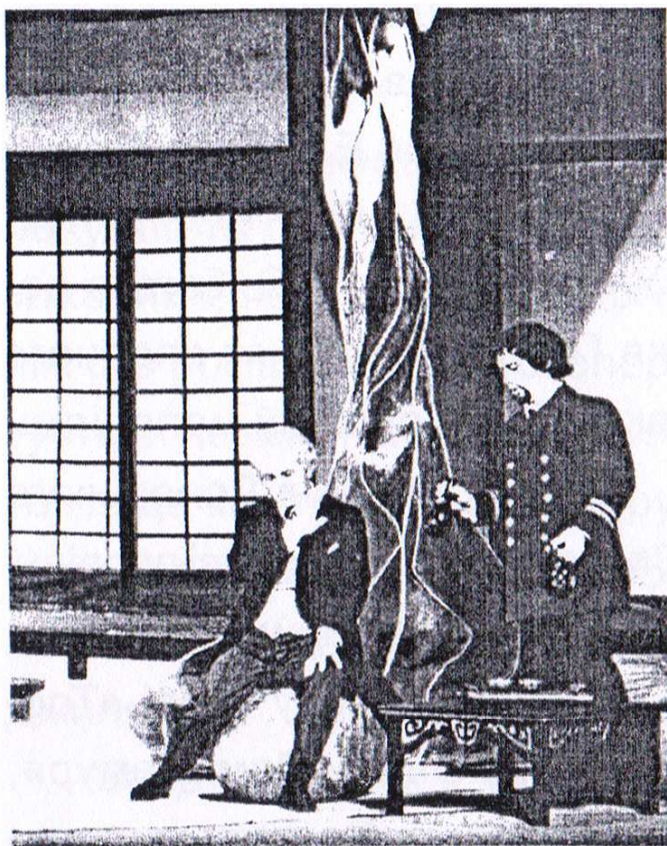
Завдяки своєму таланту він створив багатогранний образ сильного, розумного, проникливого чоловіка . Близькість до розбещеної влади наклала на характер придворного блазня свою печатку. І в той же час цей люблячий та страждаючий батько, стає грізним месником . Володіючи красивим по тембру і сильним голосом, Петро Ончул блискуче веде складну партію Риголетто.

Представляючи акторів Донецького державного російського театру опери і балету, що гастролював у червні 1978 року у Симферополі газета «Кримська неділя» писала про Петра Ончула: «Заслужений артист УРСР Петро Ончул - один із ведучих акторів Донецького державного академічного театру опери і балету. Закінчив Львівську консерваторію. Перші партії П. Ончула - це Жермон у «Тра-

віаті» та Валентин - у «Фаусті» Ш.Гунно.

Дружня, творча атмосфера в театрі: режисер-народний артист УРСР Кушаков Е.І., заслужений діяч мистецтв УРСР і Татарської АРСР та диригент - заслужений артист УРСР Микитка Т.О. багато робили для становлення Петра Ончула як оперного співака. Талан його, який був зрощений мелодіями рідного Прикарпаття, розцвів на сцені Донецького театру . Зараз Петро Єпіфанович виконує усі провідні партії - князя Ігоря та Ріголетто у однойменних операх О. Бородіна і Дж. Верді. Скарпіа у опері «Тоска» Дж. Пуччіні. Генріха в «Лючії ди Ламмермур», Гаєтано Доніцетті та багато інших. Достатньо широка і творча діяльність співака. Це і концерти, і поїздки з гастроллями у інші міста нашої країни та за кордон, та велика шефська робота.

Кожного разу, коли театр збирався на гастролі, Петру Єпіфановичу хотілося показати щось нове, але не заради того, щоб похвалитися а заради того, щоб спробувати свої сили, ще раз , як він любив говорити «Підточити. свою майстерність». Йому здавалося, що свої вже звикли, а новим оком можна помітити нове, послухати думку своїх колег по цеху, дізнатись, що про тебе думають митці з інших театрів. Ончул вважав, що це обов'язковий, так би мовити, стимул для митця. Останнім часом наслухався він стільки добрих слів на свою адресу, і як усяку тала-

**Магдебургська опера
Дж. Пучіні «Чіо-Чіо-Сан»
1975 р.**

новиту людину, його не задовольняло постійне, як він говорив «захвалювання». Чомусь хотілося доброго справедливого слова про свої ролі, про свої успіхи й недоліки. І ось на початку вересня 1979 року головний режисер театру Євген Іванович Кушаков сповістив про те, що Донецький державний академіч-

ний театр опери і балету запрошено на гастролі до Москви. Почалася велика підготовка. З одного боку, для акторів Донецького оперного театру це була велика честь, з другого – велика відповідальність. Адже це сталося в історії театру вперше в житті. Хвилювалися всі, радилися і проводили незліченні збори акторів з приводу і без приводу. Часу залишалося все менше і менше. Основним запитанням було, які твори показати москвичам. Адже московський глядач був дуже вимогливим. Цілий ряд спектаклів був взагалі невідомий московському глядачеві. Наприклад, опера про героя – революціонера Артема «Крізь

полум'я" В. Губаренка, інші давно вже зникли із репертуарів столичних театрів, скажемо, «Дівчина із заходу» Д.Пуччині або «Орфей» Х.В.Глюка. Серця москвичів безапеляційно підкорили гості із Донецька «Дон Жуаном» Моцарта. Дон Жуан у виконанні заслуженого артиста УРСР І. Дікова і Донни Анни – лауреату Всесоюзного огляду творчої молоді Т.Лагуновоа. Радість відкриття зустрічає глядача на кожному спектаклі театру. Не випадково, вже на другий день гастролей гостро виникла необхідність пошуків “зайвого квіточка”.

Відчинилися завіса, перенісши глядача в далекі часи Київської Русі у роки правління князя Ярослава Мудрого / опера “Ярослав Мудрий” Ю.Мейтуса/ Увагу глядачів владно захопили в складних своїх контрастних переплетіннях події, і характери багаточисленних персонажей, які густенько заселили спектакль, і сама мелодична, з елементами фольклорного епосу, красива музика, і розумна, точна режисура народного артиста УРСР, заслуженого діяча мистецтв ТАРСР Э. Кушакова, і оркестр, який блискуче звучав під управлінням заслуженого артиста УРСР Т. Микитки. Яскраве, чудове оформлення “Ярослава Мудрого” (художник – заслужений діяч мистецтв УРСР В.Купенко) створило колорит далекої історії. Але люди, які ожили перед нами у дуже непростих, часто гостро драматичних долях, стали дуже близь-

кими і зрозумілими. У цьому спектаклі успішно вирішена проблема співаючого актора. Хорошими головами, незрівнянними голосами, певно, нікого не здивуєш, а ось акторська майстерність подекуди підводить навіть найпрекрасніших вокалістів. Але тут свобода вокально рідкісна зливається з природою, акторською поведінкою, а звідтіля – особлива достовірність і теплота характерів, їх внутрішня людяність, повнокровність їх пошуків, боротьби, страждань, любові.

Надзвичайною подією в житті Петра Ончула було присвоєння йому у 1980 році почесного звання «Народного артиста України»

Таким чином йшли роки за роками: ролі, спектаклі, гастролі...

Тисяча дев'яťсот вісімдесят сьомий рік в житті Петра Єпіфановича Ончула був дуже напружений. Від

Пролетарі всіх країн, єднайтеся!

Пролетарии всех стран, соединяйтесь!

ПОСВІДЧЕННЯ № 181

Тов. Ончула
Петру Єпіфановичу
Указом Президії Верховної Ради
Української РСР від 2
червня 1980 р. присвоєно
почесне звання
Народного артиста
Української РСР

Голова Президії
Верховної Ради УРСР Шевченко
Секретар Президії
Верховної Ради УРСР Міхайчук
- 2. червня 1980 р.

УДОСТОВЕРЕНІЕ № 181

Тов. Ончула
Петру Єпіфановичу
Указом Президиума Верховного
Совета Украинской ССР от 2
июня 1980 г. присвоено
почетное звание
Народного артиста
Украинской ССР

Председатель Президиума
Верховного Совета УССР А. Шенченко
Секретарь Президиума
Верховного Совета УССР М. Михайчук
- 2. июня 1980 г.

нього, народного артиста України чекали все нових і нових ролей, значних звершень у мистецтві.

Але з приходом нового директора театру якось на дкші було неспокійно у талановитого актора. З нетерпінням він чекав телефонного дзвінка від друзів із академічного театру ім. Т. Г. Шевченко у Києві. Йшлося про зарубіжні гастролі «шевченківців», куди мали запросити і Петра Ончула. Хотилося співати, оволодівати новими партіями. Декілька разів він запитував «помрежа», чи не було дзвінка із Київа, чи ніхто не розшукував його.

І ось врешті-решт: - «Петро Єпіфанович, Вас кличуть до телефону».

Він швидко підійшов, узяв трубку і схвильовано сказав: «Ончул слухає Вас уважно!» Але замість бажаного дзвінка він почув: «Петр Епифанович! Это Вас беспокоит ректор Донецкой консерватории Виктор Леонидович Бахарев. Я хотел бы с Вами встретиться завтра утром.»

Наступного дня йому було запропоновано стати викладачем Донецької державної консерваторії.

Рішення Петро Єпіфанович прийняв без вагань. Починолося нове життя...

Актовий зал Донецької державної консерваторії був переповнений, бо не вистачило місця всім бажаним, які прийшли, щоб поздоровити та привітати з щістидесятиріччям народного артиста України, про-

Онучка Віолетта

ти теплі слова друзі по сцені, товариші, учні, численні шанувальники його таланту, всі, кому з ним довелося працювати все життя, хто любить велике мистецтво співу.

Артист був надмірно схвильований, бо не чекав, що це вшанування перетвориться на справжнє свято мистецтва: квіти, подарунки,

фесора консерваторії, Голову Спілки театральних діячів Донеччини, і просто Великого Співака – Петра Єпифановича Ончула з нагоди його ювілея. Тут були і рідні – його люба дружина Людмила, сини – Валентин та Ігор, дві невістки, і найдорожчий скарб діда – онучки. Прийшли сказа-

Онучка Еліна

пісні, які принесли йому у цей день колеги, учні, друзі.

Він усе своє творче життя отримував подяки, оплески, квіти, винагороди. Але такого визнання він не чув, не відчував ніколи у своєму житті. Надворі стояли останні дні тисяча дев'ятсот дев'яносто шостого року. Стояв лютий передноворічний мороз. Але у залі було стільки красивих і барвистих квітів, що здавалося, що на вулиці – літо. З ними люди принесли великому митцеві низький уклін і щире подяку за його незрівнянний талант, за його щирість, доброту, вміння передавати різні людські почуття.

Свято закінчилося десь опівночі. Петро Єпіфанович вийшов на вулицю, пройшов декілька кроків і враз на мить повернувся назад, задумався на хвилину... і в його голові, як у калейдоскопі, пройшло все пережите... Перед ним стояла ще зовсім молода жінка з дитиною на руках. То була його мати

**Гастролі у Франції
Париж: Аліна Коробко,
Костін 1991 р.**

- Ольга Михайлівна з маленьким Климентієм, згодом - день, коли через роки приїхав до них із Румунії його батько - Єпіфан Петрович. Він був його рідний батько, але разом з тим - чужий, бо наступного дня повернувся до своєї другої сім'ї.

Петро Єпіфанович глибоко заплющив очі, і враз якийсь тремтячий жах охопив його. Серце стукало все сильніше й сильніше.

Він згадав той момент, коли вперше прийшов на заняття в Чернівецьке музичне училище, свою першу в житті партію старого цигана в опері С. Рахманінова "Алеко", свою першу зустріч зі своїм учителем Петром Кармалюком у Львівській консерваторії, свої перші години перебування в Донецьку і той щас-

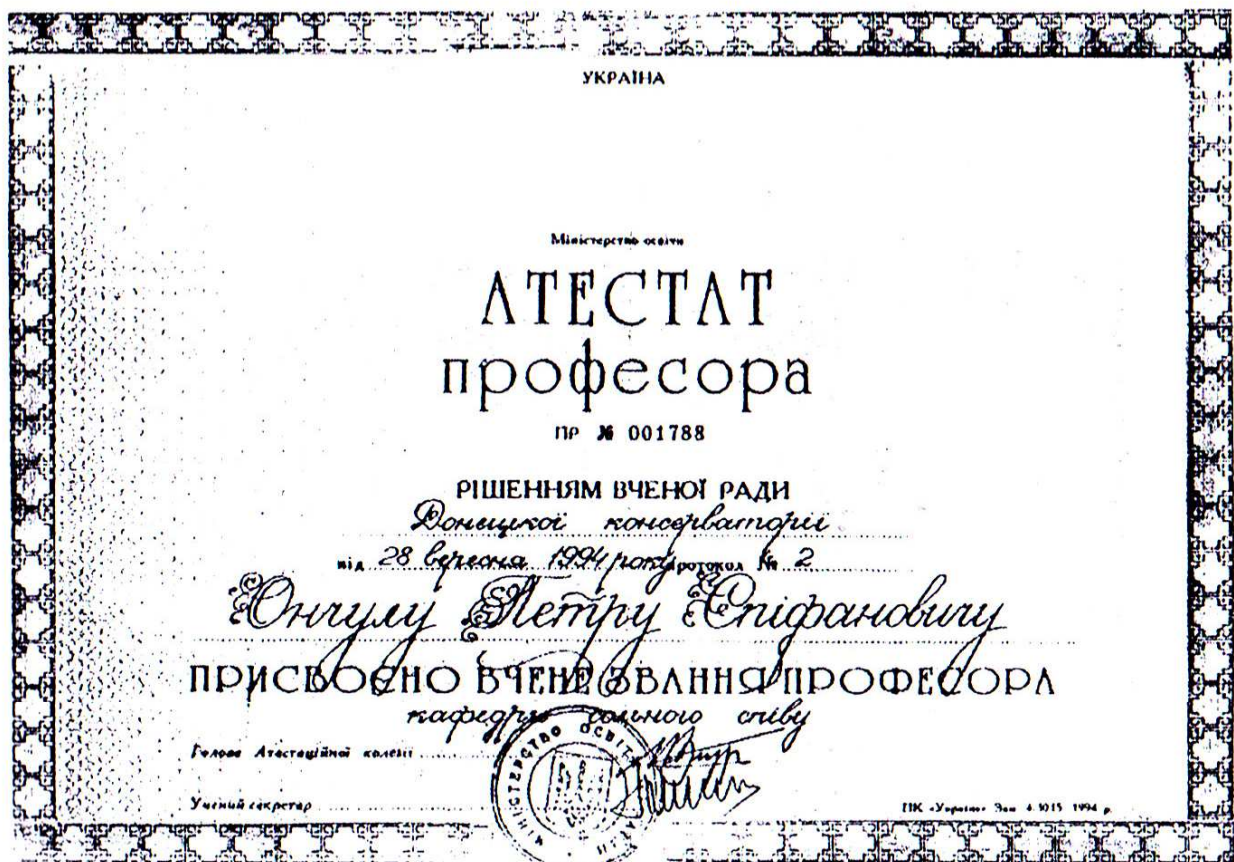

**Кафедра академічного співу Донецької
кансерваторії 2001р.**

ливий день, коли під час опери, вражені його голосом, численні глядачі шахтарської столиці кричали “Браво Ончул!”

Багато партій, гастролей у багатьох містах Союзу та за кордоном, перша зустріч зі своєю майбутньою дружиною, народження синів, онуків - все це пропливало у голові великого маестро.

Зараз він чомусь подумав про свою рідну матусю, про той страшний день, коли назавжди попрощався з Климентієм, той момент, коли удвох з матір'ю залишилися біля свіжої могили рідного брата, як бідна мати вже вибилася із сил, вона не могла пла-

кати. Вона тихо пошепки, повторювала весь час: “За що мене так Господь карає?” Уся в чорному, вона нагадувала якийсь скорботний мовчазний монумент.

“Боже ! - думав Петро Єпіфанович - чимало горя випало на мою долю. Але разом з тим, я вважаю себе щасливою людиною.”

“Якби довелося почати життя спочатку, то я би став співаком і ніким іншим...”

Падав білий легкий сніг, він застеляв дорогу, танув у руці. Дихалось на повні груди. Як ніколи хотілося йти кудись у невідоме.